# UNIVERZITET DŽEMAL BIJEDIĆ U MOSTARU FAKULTET INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJA MOSTAR

#### **SEMINAR**

# OSS web e-commerce rješenje sa sistemom preporuke

Student: Ernad Husremović, DL 2792

Mentor: mr. Haris Balta

ver: 1.0.1

# SADRŽAJ

1.	Uvo	d		
2.	Analiza dostupnih OSS komponenti za gradnju rješenja			
	2.1.	Sistemi preporuke	2	
	2.2.	Web shop rješenje	3	
		2.2.1. Drupal web content framework	3	
		2.2.2. OSS E-commerce rješenja	4	
		2.2.3. Integracijska komponenta (e-commerce <-> sistem preporuke)	5	
	2.3.	Odabir komponenti	5	
3.	Glav	ne funkcije dobijenog rješenja	6	
	3.1.	Definisanje artikla - proizvoda	6	
	3.2.	Prodaja artikala	7	
3.3. Najposjećeniji artikli (pregledi i kupnja)		Najposjećeniji artikli (pregledi i kupnja)	9	
	3.4.	Korisnički orjentisane preporuke	9	
4.	Siste	em preporuke	11	
	4.1.	Sistemi preporuke, općenito	11	
4.2. Easyrec sistem preporuke		Easyrec sistem preporuke	11	
		4.2.1. Easyrec plugin sistem	12	
		4.2.2. Statistika proračuna, sa prikazom primjenjenih algoritama	13	
		4.2.3. Data model	15	
		4.2.4. Tenant	15	
		4.2.5. Items	16	
		4.2.6. Pregledi dostupni za "items"	17	
5.	Uoč	eni problemi	20	
6.	Zaključak			

7.	Literatura		22
A.	Instalacija		23
	A.1. Bazno	okruženje	23
	A.1.1.	XAMPP PHP, Mysql database server	23
	A.1.2.	Easyrec web aplikacija	23
	A.1.3.	Kreiranje drupal i easyrec baza	24
	A.1.4.	Drupal	24
	A.1.5.	Aktivacija drupal modula za ubercart i easyrec	28
	A.1.6.	Podešenje drupal blokova za prikaz ubercart i easyrec elemenata	28
	A.1.7.	Podešenje komunikacije ubercart - easyrec server	29
В.	Software to	olset	31
C.	Software re	pozitoriji	32

# 1. Uvod

Cilj ovog seminarskog rada je implementiracija webshop rješenja čije su komponente isključivo open source (nadalje OSS) software

Firma "bring.out", implementator sistema, je bosanski OSS IT provajder.

Kompletan portfolio firme je baziran na OSS-u, tako da i ovo rješenje treba zadovoljiti kriterije otvorenosti izvornog koda.

# 2. Analiza dostupnih OSS komponenti za gradnju rješenja

### 2.1. Sistemi preporuke

Najpoznatiji OSS sistemi preporuke su:

- easyrec<sup>1</sup>
- Apache mahout<sup>2</sup>
- Lenskit recommender framework<sup>3</sup>

Apache mahout je projekat koji ima snažnu reputaciju kvalitetnog i fleksibilnog "recommendation engine"-a

Postoji visoka integracija sa drugim projektom popularnim "Apache fondacije" - hadoop-om<sup>4</sup> koji se koristi u za distribuiranu obradu "big data"<sup>5</sup>.

Sva tri pomenuta rješenja su implementirana u programskom jeziku Java.

*Lenskit* je najmlađi projekat, ali ima veoma aktivnu zajednicu korisnika i programera (eng. "community").

Easyrec je započeo kao komercijalni projekat austrijske firme "Studio Smart Agent Technologies". Naknadno je objavljen kao OSS pod GPLv3 licencom. Dobio je više nagrada za inovaciju na području web-a i multimedije<sup>6</sup>. Easyrec je java aplikacija koja sa webshop rješenjima komunicira putem web servisa (REST ili SOAP), tako da je moguća integracija sa bilo kojim third-party sistemom. Sadrži bogat i kvalitetan web administrativni interfejs, što ga definitivno izdvaja u odnosu na konkurentska rješenja.

http://easyrec.org/

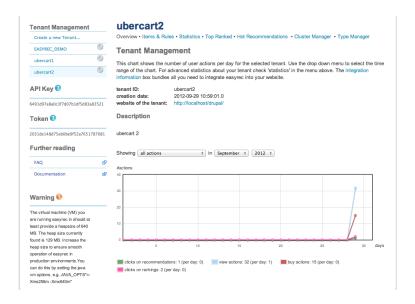
<sup>&</sup>lt;sup>2</sup>http://mahout.apache.org/

http://lenskit.grouplens.org/

<sup>4</sup>http://hadoop.apache.org

<sup>&</sup>lt;sup>5</sup>velike količine podataka, najčešće korišteno u rješenjima "data-mining" sistema

<sup>6</sup>http://en.wikipedia.org/wiki/Easyrec



Slika 2.1: Easyrec web interfejs

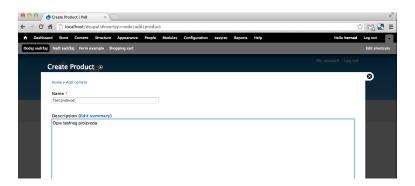
# 2.2. Web shop rješenje

Postoji niz OSS opcija za webshop komponentu. Međutim, sa stanovišta proširivosti, "drupal"<sup>7</sup> bazirana rješenja su najpopularnija.

### 2.2.1. Drupal web content framework

Drupal je "web content framework" napisan u programskom jeziku PHP.

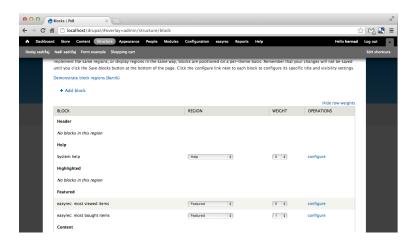
Često se navodi i da je drupal "CMS" software, međutim *framework* je definitivno bolji opis drupal-a.



Slika 2.2: Drupal web interfejs dodavanje sadržaja (content)

<sup>&</sup>lt;sup>7</sup>http://www.drupal.org

<sup>&</sup>lt;sup>8</sup>CMS - Content Management System



Slika 2.3: Drupal web interfejs - podešenje strukture prikaza (blocks)

#### 2.2.2. OSS E-commerce rješenja

Na tržištu postoji više OSS aktivnih drupal e-commerce projekata:

- drupal commerce<sup>9</sup>
- ubercart<sup>10</sup>

"Drupal comerce" je relativno mlad projekat, ali je vrlo brzo stekao vidljivost na tražištu OSS e-commerce rješenja.

Započeli su ga bivši developer "ubercart"-a, koji je opet prvo "ozbiljno" OSS e-commerce rješenje.

Web stranice prokejkta ukazuju da se radi o ozbiljnom projektu sa jakom finansijskom podrškom:



Slika 2.4: Drupal commerce web site

Filozofija razvoja drupal commerce-a je slična razvoju samog drupala. Drupal-commerce je core sistem za nove e-commerce distribucije koje su bazirane na njemu. Source code je GPLv2 licenciran kao i sam drupal.

<sup>9</sup>http://www.drupalcommerce.org

 $<sup>^{10}\</sup>mbox{http://www.ubercart.org}$ 

*Ubercart* je svojevrsni "veteran" drupal baziranih e-commerce rješenja. Ubercart v2.x (baziran na drupal 6.x) je vrlo zastupljen e-commerce sistem.

# 2.2.3. Integracijska komponenta (e-commerce <-> sistem preporuke)

Posljednja komponenta u konstrukciji zadanog sistema je integracijska komponenta e-commerce <-> recommender.

Ubercart ima riješenu integraciju sa easyrec-om kao poseban drupal projekat<sup>11</sup>

### 2.3. Odabir komponenti

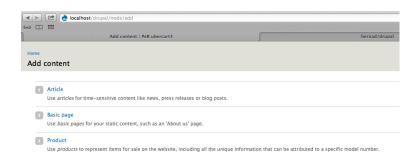
Easyrec se svojom jednostavnošću i fleksibilnošću odmah nametnuo kao dobar izbor za komponentu koja će biti sistem preporuke. Kako za njega postoji i integracijska komponenta sa ubercart-om konačan izbor sistema je:

- 1. drupal 7.x
- 2. ubercart 3.x
- 3. easycart 0.97
- 4. easyrec\_for\_ubercart

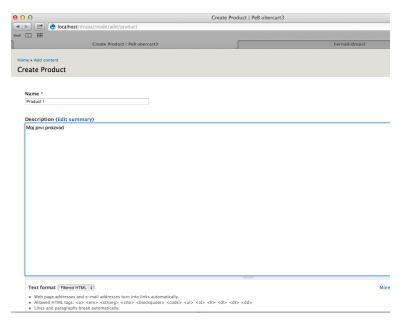
IIhttp://drupal.org/project/easyrec\_for\_ubercart

# 3. Glavne funkcije dobijenog rješenja

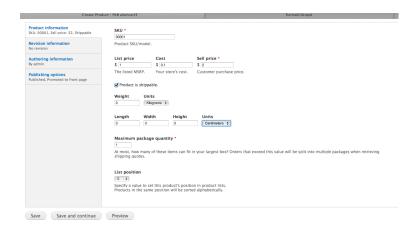
## 3.1. Definisanje artikla - proizvoda



Slika 3.1: Dodavanje novog proizvoda / 1

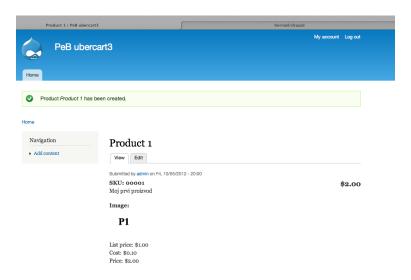


Slika 3.2: Dodavanje novog proizvoda / 2



**Slika 3.3:** Dodavanje novog proizvoda / 3

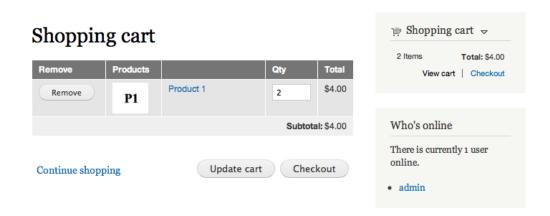
Na kraju, proizvod se prikazuje na naslovnoj stranici našeg web-shopa:



Slika 3.4: Dodavanje novog proizvoda / 4

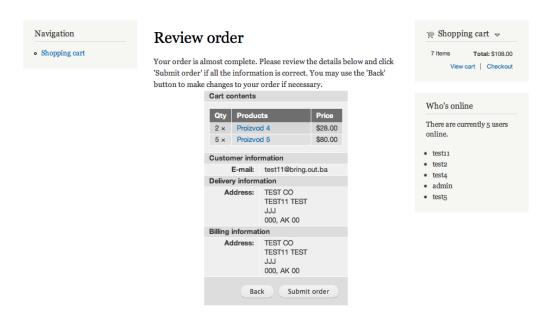
### 3.2. Prodaja artikala

Prodaja artikala unutar uberchart webshop rješenja je krajnje jednostavna. Klik na dugme proizvoda i korpa kupca se puni:



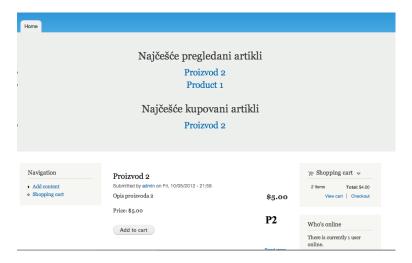
Slika 3.5: Potrošačka korpa "kupca"

Potvrdom narudžbe se prodaja registruje:



**Slika 3.6:** Potvrdom narudžbe se registruje prodaja kako u web-shopu tako i u easyrec-u (kao "buy" akcija)

### 3.3. Najposjećeniji artikli (pregledi i kupnja)



Slika 3.7: Informacije o artiklima koji se najviše gledaju i kupuju

Međutim, gornji set informacija odnosi se na kompletan webshop, što znači da su gornje informacije identične za sve korisnike.

### 3.4. Korisnički orjentisane preporuke

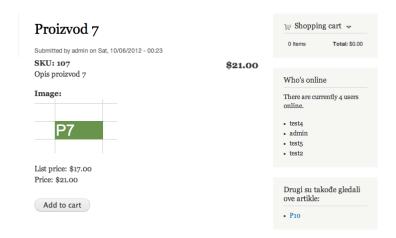
Sistem preporuke kod pregleda pojedinačnog artikla treba davati informacije uzimajući u obzir kontekst - treba dati preporuke u kontekstu trenutnog korisnika i artikla koji se gleda.

Samo tako preporuke tipa "drugi najviše kupuju" ili "drugi najviše gledaju" mogu dati pravi efekat" - korisnik će dobiti samo relevantne informacije.

Jednu takvu situacija se može simulirati na sljedeći način:

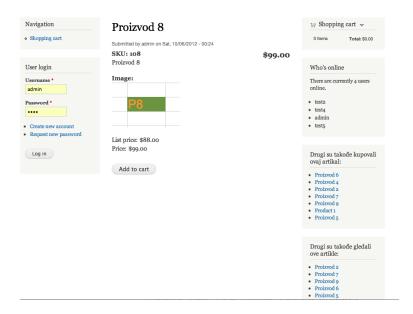
- Kao admin unesemo novi artikal (P10)
- Zatim korisnici test1, test2, test3 izvrše pregled tog novog artikla
- Pošto easyrec statistiku ažurira svaka 24h, ručno izvršimo ažuriranje statistike u administracijskoj konzoli
- prijavimo se kao korisnik test4, otiđemo na pregled nekog starog artikla dobijamo informaciju da su drugi gledali artikal P10. To je upravo informacija koju korisnik treba.
- Kada se prijavimo kao anonimni korisnik, dobijamo nešto sasvim drugo čitavu listu artikala koje sistem preporučuje

Korisnicima koji su već pregledali novi artikal se on više ne nudi¹
 Evo prikaza ekrana za gore opisane situacije. Korisnik test4:



Slika 3.8: Sistem preporuke informiše korisnika o novom artiklu, koji su drugi korisnici gledali

#### Anonimni korisnik:



Slika 3.9: Anonimni korisnik dobija čitavu listu artikala kao prijedlog da ih pregleda

<sup>&</sup>lt;sup>1</sup>Treba znati da se ovo konfigurisati u easyrec-u, tako da se artikli ponovo preporučuju korisniku

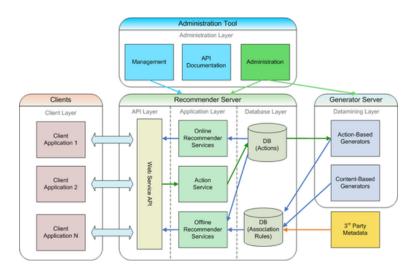
# 4. Sistem preporuke

### 4.1. Sistemi preporuke, općenito

Količina informacije koje internet korisnici dobijaju se stalno povećava. To za posljedicu ima sve teže i teže nalaženje relevatnih informacija. Zato su tehnike kojima se obezbjeđuje da korisnici dobijaju samo *relevatne* informacija dobile na velikoj važnosti. Set algoritama koji nastoje riješiti taj problem nazivaju se sistemi za kolaborativno filterisanje, odnosno sistemi preporuke (eng. CF - Collaborative Filtering recommender systems). CF algoritmi pohranjuju akcije koje pojedini korsinici vrše nad artiklima. Ovi podaci se onda koriste da se generišu grupacije ("susjedstva") sličnih artikala ili korisnika sa pretpostavkom da korisnik želi vidjeti iste stvari (proizvode, usluge) kao i korisnici koji su u bliskom "susjedstvu" sa njim po pitanju ličnih preferencija(Marshik)

### 4.2. Easyrec sistem preporuke

Easyrec<sup>1</sup> je cjelovito rješenje sistema preporuke.



Slika 4.1: Arhitektura easyrec aplikacije (izvor wikipedija)

http://en.wikipedia.org/wiki/Easyrec

On sistemom plugin-ova može kombinovati više algoritama za ragniranje artikala, te na osnovu njih davati različite preporuke korisnicima sistema.

Easyrec ima sopstvenu bazu artikala prema kojoj vrši proračune. Ona prima podatke o akacijama korisnika nad pojedinim artiklima unutar e-commerce sistema, procesira ih putem algoritama preporuke, te korisnicima vraća rezultat u obliku rang-lista po više različitih kriterija.

Na njihovoj web stranici<sup>2</sup> stoji:

#### easyrec is:

- easy to use personalize your application within minutes
- easy to integrate due to plugins, a REST API or placing javascript codesnippets in your web pages.
- easy to scale due to distributed architecture
- easy to maintain with the included management application
- easyrec is OPEN SOURCE and FREE!

#### 4.2.1. Easyrec plugin sistem

Aplikacija dolazi sa dva ugrađena plugin-a:

- Slope one
- ARM (Association Rule Miner)<sup>3</sup>

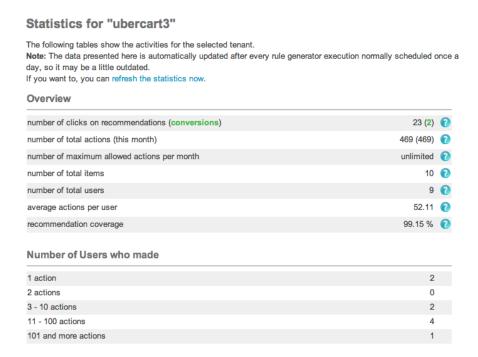


Slika 4.2: Algoritmi koji se primjenjuju su easyrec plugin-ovi

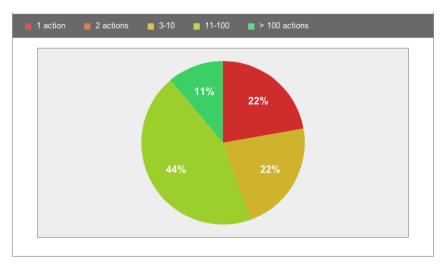
<sup>&</sup>lt;sup>2</sup>http://easyrec.org

<sup>&</sup>lt;sup>3</sup>baziran na Apriori algoritmu od R. Agrawal 1994

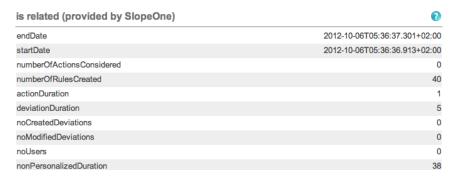
### 4.2.2. Statistika proračuna, sa prikazom primjenjenih algoritama



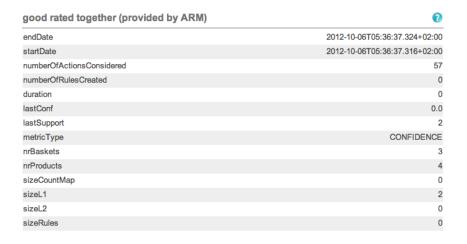
Slika 4.3: eaysrec statistika / 1



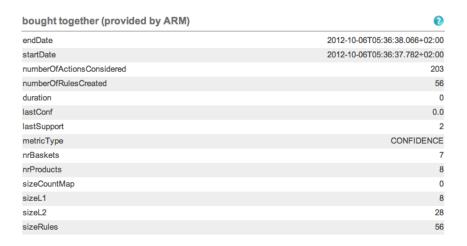
**Rule Statistics** 



Slika 4.4: eaysrec statistika / 2



Slika 4.5: eaysrec statistika / 3



Slika 4.6: eaysrec statistika / 4

#### 4.2.3. Data model

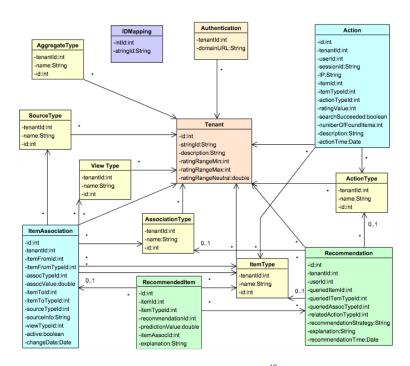
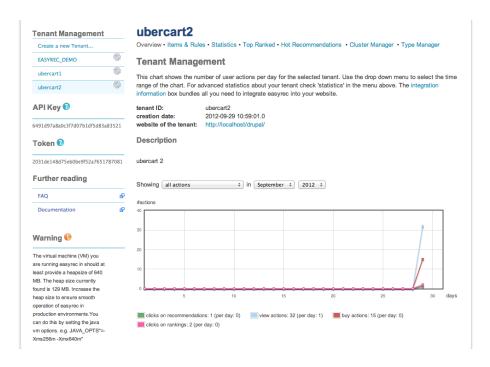


Figure 7: easy Rec's data  $\rm model^{12}$ 

Slika 4.7: eaysrec data model(Marshik)

#### **4.2.4.** Tenant

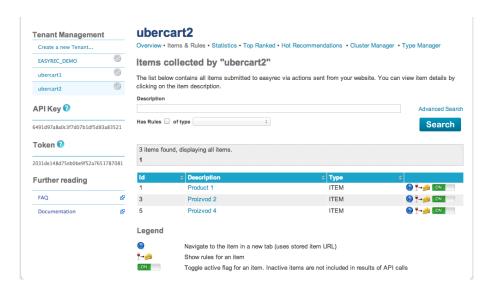
"Tenant" označava aplikaciju kojoj easyrec pruža usluge. U našem slučaju to je naša web-shop aplikacija.



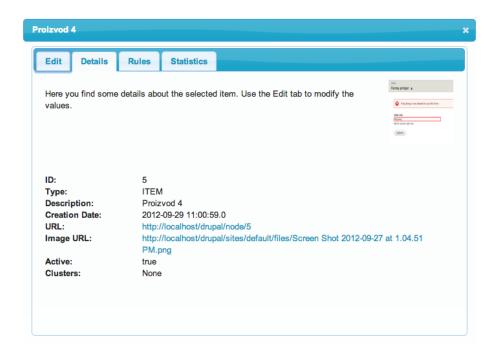
Slika 4.8: Easyrec "tenant" ubercart2

#### 4.2.5. Items

Items stavke predstavljaju glavni predmet analize sistema preporuke.



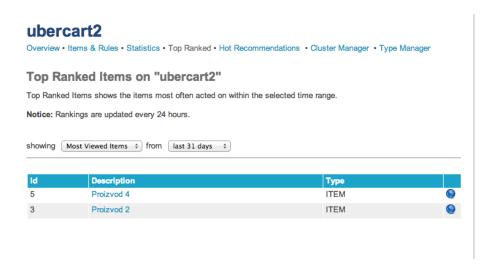
Slika 4.9: Easyrec "items" koje "tenant" ubercart2 bilježi



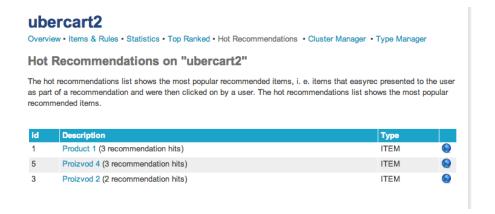
Slika 4.10: Easyrec prikaz jednog "item"-a

### 4.2.6. Pregledi dostupni za "items"

Slijedi pregledi podataka koje easyrec priprema "out-of-box":



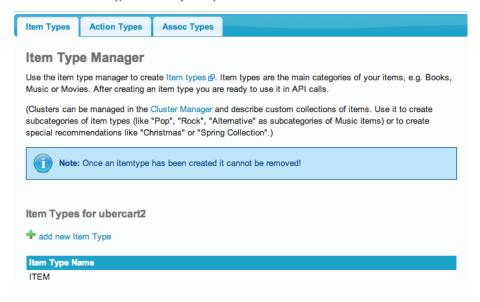
Slika 4.11: Easyrec "top ranked" artikli



Slika 4.12: Easyrec preporučeni ("hot recommend") artikli

#### **Type Manager**

Jse the to create different types used within your easyrec instance.



Slika 4.13: Easyrec tipovi "itema" (stavki koje ocjenjujemo i preporučujemo)

#### **Type Manager**

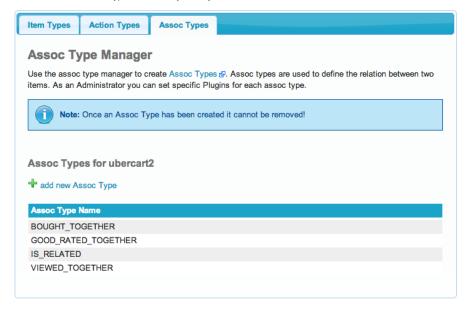
Use the to create different types used within your easyrec instance.



Slika 4.14: Easyrec akcije koje se bilježe za stavke

#### **Type Manager**

Use the to create different types used within your easyrec instance.



Slika 4.15: Easyrec asocijacije između stavki

# 5. Uočeni problemi

Testiranje ovog sistema je veoma teško realizovati. Manuelni način koji je korišten za pripremu ovog rada (napraviti više 5 usera, 10 artikala) je veoma zamoran, a uz to rezultati testiranja su nepouzdani.

Tom dijeli bi se u slučaju realizacije produkcijskog sistema morala posvetiti velika pažanja.

Naime, ako bi korisnicima isporučili aplikaciju sa sistemom preporuke koja "laže" korisnike, napravili veću štetu nego korist.

Uočio sam da je u nekim situacijama easyrec "gutao" stavke koje mu je webshop davao. To se redovno dešavalo ako bi se slala veća količina podataka.

Postojeće rješenje easyrec\_uberchart integracije, po svemu sudeću, ima dosta nedostataka. Tako recimo prilikom prodaje 50 x artikla Proizvod10 klijent šalje serveru 50 zahtjeva.

Ni u "easyrec" javascript API dokumentaciji nisam našao način kako da se informacija proslijedi jednim "requestom".

# 6. Zaključak

I pored navedenih problema, dobijeno rješenje predstavlja odličnu osnovu za realizaciju produkcijskog e-commerce rješenja sa sistemom preporuke.

Dostupna OSS rješenja sistema preporuke pružaju mogućnost da kreatori e-commerce aplikacija, bez velikih invensticija u razvoj i testiranje algoritama sistema preporuke, naprave najsavremenija e-commerce rješenja.

Prednosti opensource software-a u ovakvim projektima posebno dolaze do izražaja. Naime, implementacija kvalitetnog "recommender" sistema iz početka bi kod većine projekata bila stavka koja se ne bi mogla uklopiti u budžet.

Iako se ne treba zanemariti napor da se izvrši kvalitetna integracija odgovarajuće OSS "recommender" komponente, ipak je ta opcija kako vremenski, tako i finansijski višestruko bolji izbor.

Tokom izrade seminarskog rada sam napravio prve korake sa "drupal"-om.

Radi se o iznimno moćnom razvojnom frameworku. Treba ipak naglasiti da je potrebno je dosta vremena da se tim okruženjem ovlada.

Na kraju svega, mislim da je moj izbor komponenti bio dobar.

U nekom novom radnom ciklusu na ovu temu, svakako bi bilo dobro istražiti mogućnosti "drupalcommerce"-a za web-shop i "mahout/taste" framework u ulozi "recommender engine"-a.

Recommender sistemi su bez dvojbe sjajna stvar u e-commerce sistemima. Tačnije u svim sistemima koji rade sa velikim brojek korisnika.

Ako se dobro realiziraju, korisnici će sigurno prepoznati i cijeniti postojanje sistema preporuke.

# 7. Literatura

Patrick Marshik. Evaluation of Collaborative Filtering Algorithms. Doktorska disertacija.

# **Dodatak A**

# Instalacija

### A.1. Bazno okruženje

#### A.1.1. XAMPP PHP, Mysql database server

Drupal instaliramo unutar XAMPP stack-a<sup>1</sup> za Mac OS X 1.7.3 (MySQL 5.1.x, PHP 5.3.x)

Apache web server web root:

/Applications/XAMPP/htdocs

#### A.1.2. Easyrec web aplikacija

Easyrec je stanardna J2EE² web aplikacija (WAR), tako da za njegovu instalaciju trebamo J2EE aplikacijski server.

Preporučeni server je tomcat. Instaliramo tomcat, kopiramo easyrec-web.war (ver. 0.97)<sup>3</sup> u deployment direktorij tomcat servera i na kraju pokrećemo server:

```
    ~/FIT/PeB/apache-tomcat-7.0.30$ cp ~/Downloads/easy-rec.war ↔ webapps/
    ~/FIT/PeB/apache-tomcat-7.0.30/bin\$ ./catalina.sh start
    Using CATALINA_BASE: /Users/hernad/FIT/PeB/apache-tomcat-7.0.30
    Using CATALINA_HOME: /Users/hernad/FIT/PeB/apache-tomcat-7.0.30
    Using CATALINA_TMPDIR: /Users/hernad/FIT/PeB/apache-tomcat← -7.0.30/temp
```

<sup>&</sup>lt;sup>1</sup>http://www.apachefriends.org/en/xampp.html

<sup>&</sup>lt;sup>2</sup>java enterprise edition

<sup>3</sup>download sa sourceforge repozitorija http://sourceforge.net/projects/easyrec/ files/

```
> Using JRE_HOME: /System/Library/Frameworks/JavaVM.framework/↔
Versions/CurrentJDK/Home
```

> Using CLASSPATH: /Users/hernad/FIT/PeB/apache-tomcat-7.0.30/bin/← bootstrap.jar:/Users/hernad/FIT/PeB/apache-tomcat-7.0.30/bin/← tomcat-juli.jar

#### Pokrećemo u browseru

```
http://localhost:8080/easyrec-web
```

prolazimo kroz jednostavni install proces koji u easyrec bazu<sup>4</sup> Na kraju dobijamo dolazimo na login našeg sistema preporuke:

#### A.1.3. Kreiranje drupal i easyrec baza

```
/Applications/XAMPP/xamppfiles$ bin/mysql -u root
mysql> create database ubercart3;

> Query OK, 1 row affected (0.07 sec)

mysql> create database easyrec;

mysql> quit
```

#### A.1.4. Drupal

Drupal core 7.1.15 sa svim potrebni podmodulima nalazi se na hernad github repozitoriju.

Izvršimo kloniranje repozitorija i njegovih podmodula:

<sup>&</sup>lt;sup>4</sup>koju ranije trebamo kreirati, vidi donji korak "Kreiranje easyrec baze"

```
> Submodule 'sites/all/modules/jcarousel' (git@github.com:hernad/←
    jcarousel.git) registered for path 'sites/all/modules/jcarousel←
    /
    /
    Submodule 'sites/all/modules/ubercart' (git@github.com:hernad/←
        ubercart.git) registered for path 'sites/all/modules/ubercart'

3) /Applications/XAMPP/htdocs/drupal$ git submodule update

> Cloning into 'sites/all/modules/easyrec_for_ubercart'...

> ...

> Submodule path 'sites/all/modules/easyrec_for_ubercart': checked←
        out '26a96e622be0acee012c4cff85b3e8e4f87cd5e5'

> Cloning into 'sites/all/modules/jcarousel'...

> ...

> Submodule path 'sites/all/modules/jcarousel': checked out '←
        ef51d00eae77e354c771cf595621971f5f250ac2'

> Cloning into 'sites/all/modules/ubercart'...

> ...

> Submodule path 'sites/all/modules/ubercart': checked out '←
        e5a4154d8a9fdf6483fabd7e851798f3c88fd623'
```

#### Podešenje drupal config fajlova:

```
/Applications/XAMPP/htdocs/drupal/sites$ cp example.sites.php

/Applications/XAMPP/htdocs/drupal/sites$ chmod a+w sites.php

/Applications/XAMPP/htdocs/drupal/sites$ mkdir -p default/files

/Applications/XAMPP/htdocs/drupal/sites$ chmod a+w default/files

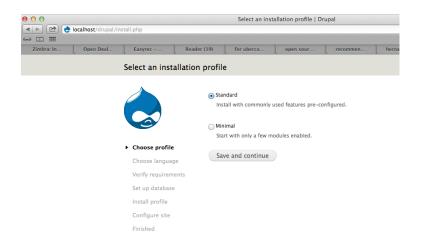
/Applications/XAMPP/htdocs/drupal/sites$ cd default

/Applications/XAMPP/htdocs/drupal/sites/default$ cp default.←

    settings.php settings.php

/Applications/XAMPP/htdocs/drupal/sites/default$ chmod a+w ←

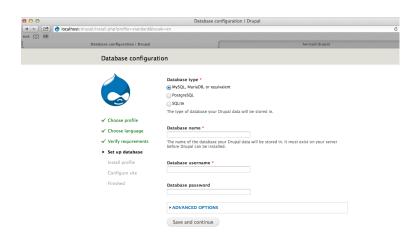
    settings.php
/Applications/XAMPP/htdocs/drupal/sites/default$ cd ..
```



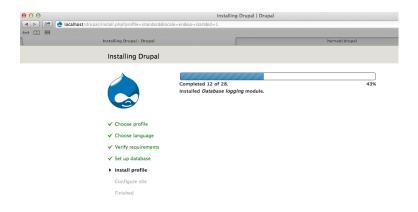
Slika A.1: Drupal install step 1



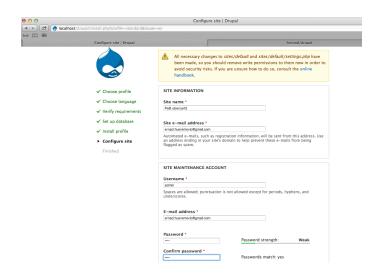
Slika A.2: Drupal install step 2



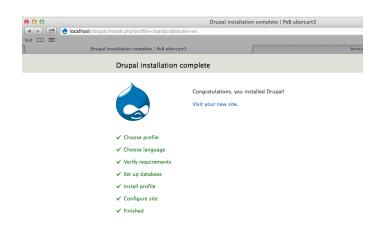
Slika A.3: Drupal install step 3



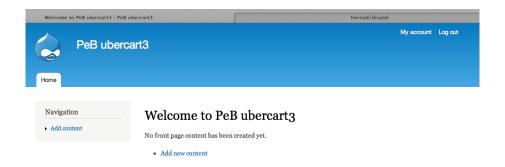
Slika A.4: Drupal install step 4



Slika A.5: Drupal install step 5



Slika A.6: Drupal install step 6



Slika A.7: Drupal install - napokon "welcome" :)

### A.1.5. Aktivacija drupal modula za ubercart i easyrec

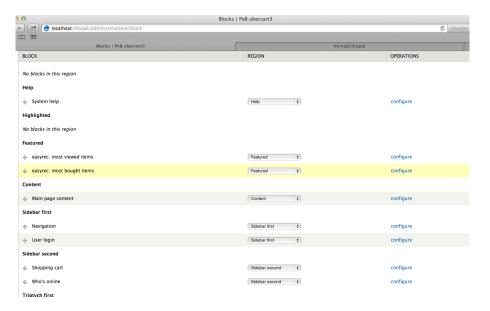
- 1. locale
- 2. chaost-tools
- 3. easyrec
- 4. rules
- 5. cart
- 6. store
- 7. order
- 8. product
- 9. views
- 10. views-ui

### A.1.6. Podešenje drupal blokova za prikaz ubercart i easyrec elemenata

Prikaz sadržaja na drupal stranicama se podešava unutar admin interfejsa.

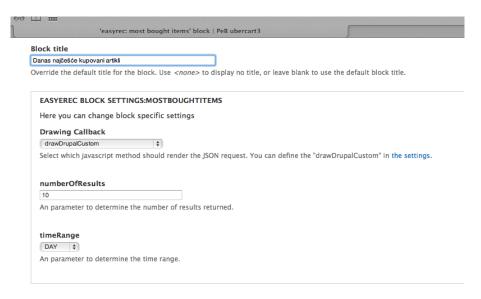
Mi želimo na "featured" sekciju (vrh web stranice) staviti prikaz najviše kupovanih i najviše gledanih artikala u toku dana<sup>5</sup>

<sup>&</sup>lt;sup>5</sup>Podešavamo dnevnu statistiku u testnom okruženju zato što se ona najprije ažurira



Slika A.8: Drupal block config

Ovako podešavamo prikaz najviše kupovanih artikala:



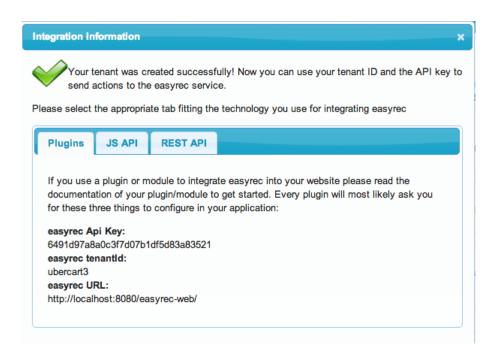
Slika A.9: Konfiguracija drupal blokova - prikaz sistema preporuke

Analogno se podešava i prikaz artikala koje su korisnici najviše pregledali.

#### A.1.7. Podešenje komunikacije ubercart - easyrec server

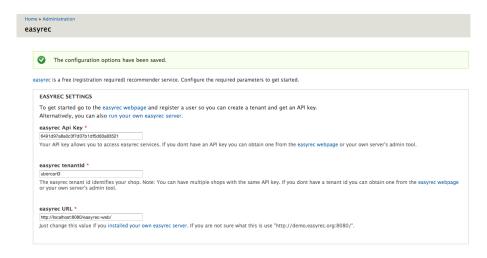
Dodajmo jedan "tenant" u easyrec<sup>6</sup>

<sup>&</sup>lt;sup>6</sup>Inače tenant je u prevodu sa engleskog "stanar". U kontekstu easyrec-a, tenant je e-commerce aplikacije koju monitorišemo.



Slika A.10: Kreiranje novog tenanta ubercart3

Povezivanje drupala sa easyrec tenant-om "ubercart3":



Slika A.11: podešenje drupal easyrec modula

Nakon ovog podešenja, na easyrec web konzoli uočavamo da sistem bilježi "view" i "buy" akcije.

# Dodatak B Software toolset

- 1. Mac OS X 10.8.2
- 2. mvim, vim tekst editor ver 7.3
- 3. MacTex (TeX Live 2012)

# Dodatak C Software repozitoriji

- drupal web content framework https://github.com/hernad/drupal
- easyrec source code https://github.com/hernad/easyrec
- PeB izvorni kod seminarskog rada https://github.com/hernad/FIT\_ PeB